జీవన శిల్పం

పల్లెలో పొలం, పట్నంలో ఇంటి జాగా - దేన్ని అమ్ముకోవాలి - అన్నది నా కెదురైన సంధ్యాసమస్య. పొలం పిత్రార్జితం. ఇంటి జాగా స్వార్జితం. పల్లెకూ, పట్నానికి మధ్యస్థంగాఉన్న చిన్న బస్తీలో మేస్టారు గిరీ వెలిగిస్తూ పిత్రార్జితాన్ని ధారపోసుకోకుండా, అదనంగా పట్నంలో కొంత ఆస్తిని సంపాదించగలిగినందుకు మీరు నన్నెంతైనా అభినందించవచ్చు. కానీ, ఏం లాభం?

పులి మీద పుట్రలాగా పదవీవిరమణ చేసేనాటికి నాకు పెళ్ళి కెదిగిన కూతుళ్ళు ఇద్దరుండిపోయారు. గ్రాట్యుటి మొత్తం, ప్రావిడెంటు ఫండు, కమ్యూట్‌మెంట్ డబ్బు వగైరా బాపతులన్నీ కలిపి ఎట్లాగో ఓ అమ్మాయిని అత్తవారింటికి సాగనంపగలిగాను. వయసునుబట్టి చిన్నదే అయినా, ఆఖరుపిల్ల పెళ్ళయిన అమ్మాయికి పెద్దక్కలా ఉంటుంది. అబ్బే, ఆలస్యం చెయ్యడానికి లేదు. అర్జంటుగా ఆ శుభకార్యం ముగించాలి. ఎలా? చెప్పానుగదండీ! ఉన్న స్థిరాస్తుల్లో ఏదో ఒకటి అమ్మకానికి పెట్టక తప్పదంలేదు.

వెళ్ళి రోడ్డుపైన నిల్చున్నాను. దక్షిణంగా యాభై కిలోమీటర్లు వెళ్తే పట్నంలో దిగొచ్చు. ఉత్తరంగా ఎనిమిది కిలోమీటర్లలోనే పల్లెటూరు. సమీపమైతే కావచ్చు గానీ, పల్లెలో కాలం నత్తనడక నడుస్తుంది. ఏ నిర్ణయమూ ఒక పట్టాన తేలదు. పట్నంలో అలా కాదు. అక్కడి కార్యసరళి పరుగుపందెమే. అమీ తుమీ ఇట్టే తేలిపోతుంది. పైగా పట్నంలోనైతే వడ్డీ కంపెనీలనీ, బ్యాంకులనీ, పాన్‌బ్రోకర్లనీ, చిట్‌ఫండ్లనీ - ఇలా ఎన్నో విధాలుగా లక్ష్మీదేవి కాలి అందెల, కరకంకణాల గలగలలు వినిపిస్తూనే ఉంటాయి. పల్లెల్లో ఏముంటాయి - అజ్ఞానం, యాతన, దరిద్రంలాంటివి తప్ప!

కానీ, పట్నంలో దిగేటప్పటికి అసలైన ఇబ్బంది ఏమిటో తెలిసొచ్చింది. ఏ పని చేయాలన్నా దానికొక పద్ధతి ఉంటుంది. మరైతే ఇంటి స్థలం అమ్ముకోవడం ఎలాగ? కొన్నప్పటి సంగతేమిటని ఎవరైనా అడగొచ్చు. అప్పుడైనా డబ్బు ముట్టజెప్పడం మాత్రమే నాకు తెలుసు. ఒక స్నేహితుడు మధ్యవర్తిగా ఉండి రిజిస్ట్రేషన్ చేయించి కాగితాలు నా చేతబెట్టాడు. కొనుగోలులో తోడ్పడిన వాడు అమ్మకంలో కూడా సాయపడాలన్న ఇంగితం లేకుండా ఆ స్నేహితుడు పదేళ్ళకిందట కళ్ళుమూశాడు. మరిప్పుడేం చేయాలి? ఏ బేరసారంలోనైనా కొన్ని మెళకువలుంటాయి. దానికంటూ ఒక పరిభాష కూడా ఉంటుంది. ఇవన్నీ తెలియకుండా వ్యవహారంలో దిగడం, లోతు తెలియకుండా నీటిలో దిగడమే కదా!

ఆ క్లిష్ట ఘట్టంలో నా బుర్రలో ఓ మెరుపు మెరిసింది. క్రమక్రమంగా ఆ మెరుపు ఒక ఆకృతిగా రూపుదాల్చింది. ఆ ఆకృతి పేరు శ్రీమన్నారాయణ. హైస్కూల్లో నా దగ్గర చదువుకున్న విద్యార్థిగా శ్రీమన్నారాయణను పరిచయం చేయడం వల్ల అతడికి ఒరిగేదేమీ ఉండదు. ఎందుకంటే, చదువుకున్న రోజుల్లో అతడు అసలు సిసలు సగటు విద్యార్థే! నిద్రావస్థలో వున్న అతడి సహజ గుణాలన్నీ మేలుకోవడం, వికసించడం, పతాక స్థాయిని అందుకోవడం - ఇదంతా 'చదువుల కూపం' నుంచి అతడు బయటపడిన తర్వాత మాత్రమే! లోకానికి సంబంధించిన అత్యంత

ప్రయోజనాత్మక కోర్సులో అతడు ఆరితేరిపోయాడని తెలుసుకున్నాక అతడి శిష్యత్వం ముందు నా గురుత్వం వెలవెలపోతూ వచ్చింది.

హైస్కూలు దాటుకున్న తర్వాత దాదాపు పదిహేనేళ్ళకు అతడు లోకల్ ఫండు ఆడిటరుగా కంబాలమిట్టలో కాలు మోపాడు. నా శిష్యుడి కొకడికి నీతికి గీటురాయి లాంటి ఉద్యోగం దొరికినందుకు నేనెంతగానో మురిసిపోయాను. ఆ సంబరంలో నేను తలమునకలై ఉండగా స్థానిక పంచాయితీ ఆఫీసు గుమాస్తా రామలింగం నన్ను కవ్వించి ముగ్గులోకి దించేశాడు.

“చూడండయ్యగారూ! మా ఆఫీసు వ్యవహారాలన్నీ పైకి పటారంగానూ, లోన లొటారంగానూ ఉంటాయని మీ అభిప్రాయం. నిజమే, ఒప్పుకుంటాను, కొన్ని వివరాలు నమోదై ఉండవు. నమోదైన వాటిలో కొన్నింటికి వోచర్లుండవు. కొన్ని పన్లు కాగితం పైన మాత్రమే పూర్తయివుంటాయి. ఫీల్డ్‌వర్క్ ఒక్క అడుగైనా ముందుకు సాగి ఉండదు. మీ శిష్యుడు నిప్పుతునకలాంటి వాడనీ, అతడి దగ్గర మా పితలటకాలు సాగవనీ మీ రంటున్నారు. అయితే ఎలాంటి నిప్పు తునకనైనా తుస్సు మనిపించే మంత్రజలం మా దగ్గరుందని మరిచిపోతున్నారు.”

“ఆ పని మీ తరం కాదు!” అని నేను ఘోషించాను.

“ఎంత పందెం?” సవాలు విసిరాడు రామలింగం.

“ఎంతైనా సరే!” అన్నాను పేట్రేగిపోయి.

“ఎంతో ఎందుకులెండి! వంద రూపాయలే ననుకుందాం” అన్నాడు రామలింగం, అప్పటికి నా పైన ఏమిటో దయతలచినట్టు.

అయితే ఉపాధ్యాయుడిగా నా కంతటి ఆత్మ విశ్వాసం తలకు మించిన బరువని తేలిపోయింది. నా అదృష్టం బాగుండి రామలింగం వంద రూపాయలనబట్టి సరిపోయింది గానీ, వెయ్యి రూపాయలని ఉంటే నా గతేమైపోయి ఉండేదో! అప్పట్లో వెయ్యి రూపాయలంటే నా రెండు నెలల జీతంతో సమానం!

తాబేలు తన తలను డిప్పలోనే దాచుకున్నట్టు ఆడిటరు తన ఆరోపణల్ని తనలోనే విక్షేపించుకోడానికి ఆ మాత్రం డబ్బు సరిపోయిందట! ఫైల్లో నోట్లు పెట్టి రామలింగం గదిలో నుంచి ఈవలి కొచ్చేశాడట! డబ్బు ఆడిటరు జేబులోకి వెళ్ళిపోయింది. లెక్కలన్నీ ‘ఓ.కే’ అయిపోయాయి. ప్రెసిడెంటు గారు విందులతో సత్కరించారు. టికెట్టు కొనిపెట్టి బస్సెక్కించిన రామలింగం దారిలోనే మా ఇంటికి వచ్చి ముసిముసి నవ్వులతోనే నా మూర్ఖత్వానికి గిలిగింతలు పెట్టాడు.

వారం పదిరోజుల దాకా ఈ ఉదంతం ఒక వ్యాకులంలా నన్నంటి పెట్టుకుని ఉండిపోయింది. ‘నీతిలేనివాడు కోతికంటే పాడు’ అన్న మాటను శ్రీమన్నారాయణ విని ఉండదా? అన్యాయంగా గడించిన డబ్బు మనశ్శాంతికి చిచ్చు పెట్టకమానదని అతడి అంతరాత్మ అతడికి చెప్పి ఉండదా? ఎంత సంపాదించినా పట్టెడు మెతుకులే గానీ, మెరుగు బంగారం తినే మొనగాడు లేడని అతడికి తెలిసి ఉండదా? అయితే తెలిసి అతడీ పాడుపని ఎందుకు చేస్తున్నాడు? ప్రజల నుంచి పోగైన పంచాయితీ నిధి మళ్ళీ ఆ ప్రజల సంక్షేమానికే వినియోగం కావడం సబబు. దాన్ని ప్రత్యేక వ్యక్తులు కాజేయడమంటే ప్రజల రక్తాన్ని తాగడమే కదా! ఒకసారి నరమాంసానికి అలవాటు పడిన పెద్దపులి మళ్ళీ జన్మలో ఆ అలవాటును మానుకుంటుందా?

తానొక గొప్ప దేశంలో పుట్టాడనీ, దానికొక మహోజ్వల సంస్కృతి ఉండి ఏడ్చిందనీ, దానికి తాను వారసుడనీ స్పృహ లేకపోతే పోయింది; శ్రీమన్నారాయణ బరితెగించి పులుల రాజ్యంలో పౌరసత్వం పుచ్చుకున్నందుకు నేను తలవంచుకున్నాను.

*　　　　*　　　　*

ఇరవై ఏళ్ళ తర్వాత మళ్ళీ ఇన్నాళ్ళ కిన్నాళ్ళకు పనిగట్టుకుని శ్రీమన్నారాయణను వెతుక్కుంటూ వెళ్ళవలసిన పని పడింది. నా అవసరం అలాంటిది. ఏది ఏమైనా అతడు గొప్ప ప్రయోజకుడు! ఎదుటి వ్యక్తి చేతిలో మోసపోకుండా నాకు పరిపూర్ణమైనన్యాయం చేకూర్చగల సత్తా అతడికుంది. ఏం చేయాలి మరి! తప్పింది కాదు.

శ్రీమన్నారాయణ ఉద్యోగంలో చేరిన క్రొత్తలో నేనప్పుడప్పుడూ అతడి దగ్గరకి వెళ్లొస్తూండేవాణ్ణి. అప్పట్లో అద్దె ఇళ్ళల్లోనే అతడి కాపురం. ఆ పైన కమలానగర్ కాలనీలో స్వంత ఇల్లు కట్టుకున్నాడని తెలిసింది. ఆ మాటకు సరైన అర్థమేమిటో తెలియదు గానీ, కమలానగర్ ప్రాంతాన్ని 'పోష్ ఏరియా' అంటూంటారు. అక్కడ శ్రీమన్నారాయణ ఇల్లు కూడా మానవ నిర్మాణంలాగా గాక, అల్లాఉద్దీన్ దీపం వల్ల రూపొందిన మాయా మందిరంలా ఉంటుందని చెప్పుకోవడం కూడా విన్నాను. బస్ స్టేషన్‌కు చాలా దూరమైపోవడం వల్ల అతణ్ణి తన స్వగృహంలో కలుసుకోవడం నాకు కుదరకపోయింది. ఈసారి కూడా అంత దూరం వెళ్ళడానికి పాలుమారి, మొదట అతడు పనిచేసే ఆఫీసుకే వెళ్లాను. అతడి కుర్చీ ఖాళీగా ఉంది. వాకబు చేయగా అటెండరు చెప్పాడు.

"ఆఫీసుకు రావడం అరుదండీ! హమేషా క్యాంపులకు వెళ్ళిపోతూంటారు. ఉళ్ళోఉంటేమాత్రం సాయంకాలాల్లో తప్పకుండా ఫైనాన్స్ కార్పొరేషన్లో ఉంటారు. ఇక్కడికి దగ్గరే! మల్లవరం కాలనీలోనే 'చింతామణి అపార్ట్‌మెంట్స్' అని ఉన్నాయి. అందులో రెండో అంతస్తులోనే కార్పొరేషను ఆఫీసు."

కార్పొరేషను ఆఫీసంటే ఓ గది మాత్రమే. ఒక ఇనప్పెట్టే, ఒక బీరవా, ఒక ముసలి గుమాస్తా, ఓ నౌకరు కుర్రాడు - ఈ హంగుల మధ్య సుఖాసనంలో కూర్చున్న శ్రీమన్నారాయణ "రండి, సార్! రండి! ఎంతకాలాని కెంతకాలానికి!" అంటూ సాదరంగానే పలకరించాడు. వెంటనే కుర్రాణ్ణి పంపించి కాఫీ కూడా తెప్పించాడు. తన ప్రవర్తనలో నాకేమైనా ఎబ్బెట్టుతనం కనిపించిపోతుందేమో నన్న కించపాటుతో సంజాయిషీలా ఉపక్రమించాడు.

"ఏం చెయ్యమంటారు, సార్! ఏ పనిలోనైనా దిగనే కూడదు. దిగామంటే అదింక మనలను వదిలి పెట్టదు. నలుగురు స్నేహితులు చేరి, నన్నీ ఊబిలో దించేశారు. ఏం లేదు, నన్ను అయిదో పార్టనర్‌గా ఉండిపొమ్మన్నారు. పార్టనర్‌షిప్ నీ భార్య పేరిట ఉండిపోతుంది లెమ్మన్నారు. చాలని దానికి ఆమెకు మేనేజింగ్ పార్టనర్ అన్న కితాబు కూడా తగిలించారు. ఇక చూసుకోండి, నేను ఊబిలో దిగబడిన దున్ననైపోయాను."

"అయ్యో పాపం! పని ఎక్కువగా ఉంటుందా?" అని నేను సానుభూతి ప్రకటించాను.

"పని ఎక్కువే ననుకోండి! కాని ప్రజలకు సేవ చేస్తున్నానన్నదే తృప్తి. మంచి ఆసామి ఎవరైనా 'ష్యూరిటీ' ఇస్తే చాలు మేమెంత అప్పైనా ఇవ్వడానికి వెనుకాడం. వెయ్యి రూపాయి లిస్తామనుకోండి, రోజుకు పది చొప్పున వందరోజుల్లో నింపాదిగా వసూలు చేసుకుంటాం. ఇక్కడ అప్పు పుట్టడం సులభం; వసూలు చేయడమే పెద్ద బాదరబందీ!"

"కానీ, నేను విన్నది అబద్ధం కాకపోతే ఫైనాన్స్ కార్పొరేషన్లలో వెయ్యికి గాను మీరిచ్చేది తొమ్మిది వందలేనట కదూ!" అంటూ నేను అడ్డు తగిలాను, ఉండబట్టలేక.

"మరెట్లాగండీ? కాలికి బలపం కట్టుకున్నట్టుగా ప్రతిరోజూ వాళ్లెక్కడుంటే అక్కడికి వెళ్ళి రావాలి కాదా! నాలుగు దిక్కులకూ నలుగురున్నారు. వాళ్ళకు జీతభత్యాలు చెల్లించుకోవాల్సిన పన్లేదా?"

అప్పటికి గంట ఎనిమిదిన్నర కావచ్చింది. డైలీ కలెక్షన్లకు వెళ్ళిన ఉద్యోగులు ఒక్కొక్కరే తిరిగి రాసాగారు ఉబ్బిన తోలు సంచిలో నుంచి వాళ్ళు ముసలాయన ఎదుట టేబులు పైన పదిలంగా డబ్బులు కుమ్మరిస్తూ వచ్చిన దృశ్యం మరపురానిది. బ్యాంకులో నుంచి బయటకు వచ్చే సరికొత్త కరెన్సీ నోట్లు పైతరగతి వాళ్ళ వైభవాలకు దోహద క్రియలు నిర్వర్తించి, మధ్యతరగతి వాళ్ళ జీవితావసరాలకు తోడ్పడి, కింద తరగతి వాళ్ళ కష్టనష్టాలను చవి చూసి ఒక నిండైన ఆవర్తాన్ని ముగించుకున్నాక ఆఖరు కిలా ఫైనాన్స్ కార్పొరేషన్లకు చేరుకుంటాయేమో ననిపించింది. మట్టి మోసే కూలీల బనీన్లలా మాసిపోయినవీ, మురికివాడల గుడిసెలపైన కప్పుకునే ప్లాస్టిక్ కాగితాల్లా చిరిగిపోయినవి, కటిక నేల పైన పడుకునే వాళ్ళ దుస్తుల్లా నలిగిపోయినవీ, ముసలి వగ్గు శరీరంలా ముడతలు పడినవీ అయిన ఆ పాత నోట్లను కార్పొరేషన్ ఉద్యోగులు వివిధ వర్గల క్రింద విభజించి, కట్టలుగా కట్టి, ట్రేలో పడేస్తుంటే, పునర్జన్మ ఎత్తడానికి ముందుగా అవి ప్రాయోపవేశానికి సిద్ధమవుతున్నట్టే ఉన్నాయి.

అవసాన దశకు చేరుకుని ఆఖరుకు చచ్చినా సరే, వాటికి ప్రాణప్రతిష్ఠ చేసి, పునర్జన్మను ప్రసాదించి, ఊర్ధ్వలోకాలకు పంపగల మాయల మాంత్రికుడిలా శ్రీమన్నారాయణ ఆ నోట్ల నీరస విన్యాసాలను తిలకిస్తున్నాడు.

"చెప్పండి, సార్! ఏదో పని మీదనే వచ్చినట్టున్నారు. అవును కదూ?" అంటున్నాడతను.

నేను వెళ్ళిన పనిని గురించిన వివరాలన్నీ తెలియజేశాను. ఇంటి జాగా అమ్మేస్తున్నానని తెలిసినప్పుడు శ్రీమన్నారాయణ కళ్ళల్లో ఆశ్చర్యం తొంగిచూసింది. జాగా ఎక్కడున్నదీ, ఏ రేటుకుకొన్నదీ అడిగితెలుసుకున్నాడు. పది-పదిహేను నిముషాలదాకా ఆలోచిస్తూ ఉండిపోయాక మెల్లగా ప్రారంభించి, స్వగతంలా కొనసాగించాడు; "ఎక్కడుందది? పాత మునిసిపాలిటి ఆఫీసు వెనుకవైపున, రసూల్‌బాబు దర్గాకు తూర్పుగా ఉన్న బీడులోనా? అప్పుడు బీడేమో గానీ ఇప్పుడు చెదురు మదురుగా ఇళ్ళున్నాయిలెండి! విస్తీర్ణ మెంతన్నారు? డెబ్బై అయిదు ఇంటూ అరవయ్యా? బాగుంది! అప్పుడు మీరు కొనడం పదిహేను వేలు - పాతికేళ్ళ క్రితం కదా? అయిదురెట్లు పెరిగి ఉంటుందనుకుందాం. డెబ్బైఅయిదు. ఏం, సార్! మీ అమ్మాయి పెళ్ళికి ఆ మాత్రం డబ్బు సరిపోతుందా?"

"బొటాబొటిగా సరిపోవచ్చు. కానీ పెళ్ళయ్యాక కూడా పట్టెమంచమనీ, బీరువా అనీ, పాత్ర సామాన్లనీ ఏవో లాంఛనాలుంటాయి కదా? చేతిలో ఒక లక్ష ఉంటేగానీ గట్టున పడలేను."

శ్రీమన్నారాయణ మళ్ళీ కాసేపు ఆలోచిస్తూ ఉండిపోయి, "అయితే ఒక పని చేయండి" అన్నాడు.

"చెప్పు" అన్నాను.

"మీ కభ్యంతరం లేకపోతే డెబ్బైఅయిదు వేలకు రిజిస్టరు చేసి ఇవ్వండి. లక్ష రూపాయలు తీసుకెళ్ళండి. పెచ్చు పైకం మీకు వీలైనప్పుడే తిరిగి ఇవ్వొచ్చు."

"ఏమిటి, బాబూ! స్థలం నువ్వే కొనుక్కుంటావా?" అన్నాను నేను ఆశ్చర్యపడిపోతూ.

"నా కేమంత ఆసక్తి లేదులెండి! కాని మీరు వెళ్ళి వెళ్ళి ఎవరిబుట్టలోనైనా పడిపోతారేమోనని! మీరు వారం రోజులు ముందుగా ఉత్తరం రాయండి. నేను డబ్బు సర్ది ఉంచుతాను. మీ రొచ్చేశారంటే అంతా కొన్ని గంటల పని."

అనుకున్న పని ఇంత సునాయాసంగా నెరవేరినందుకు నాకు మహదానంద మయిపోయింది. మంచివాళ్ళో, చెడ్డవాళ్ళో లోకంలో సమయసంజీవులలాంటి వాళ్ళు కొందరుండటం ఎంతో మేలు. శ్రీమన్నారాయణ ఆఫీసు కుర్రాణ్ణి నా వెంట పంపించి హోటల్లో భోజనం ఏర్పాటు చేయించాడు. ఫోనుచేసి, అక్కడే ఓ గది కూడా ఇప్పించాడు. సుష్టుగా భోంచేసి, ప్రపంచంలో ఇంకా కొసంత మంచితనం, ఒక్కింత గురుభక్తీ, పెద్దల పట్ల ఒకించుక వినయ విధేయతలు మిగిలి ఉన్నాయన్న సంతృప్తితో పరవశిస్తూ రెసెప్షన్ కౌంటరు ముందు సోఫాలో కూర్చున్నాను.

"ఏం, సార్! ఇంకా పడుకోలేదా?" ఉండి ఉండి కౌంటరులో కూర్చున్న గుమాస్తా పలకరించాడు.

"పరవాలేదు, పడుకుంటాను, ఆలస్యంగా పడుకోవటమే అలవాటు" అన్నాను.

"ఇందాక మీ అకామిడేషన్ కోసం ఫోన్ చేశాడే - శ్రీమన్నారాయణగారు. ఆయనేమవుతారండీ మీకు- బంధువా?"

"బంధువేం కాదు, శిష్యుడు. కంభాలమిట్ట హైస్కూల్లో నా దగ్గర చదువుకున్నాడు" అన్నాను.

కుర్చీలో కూర్చున్న గుమాస్తా నడుము పైకెత్తి, చేతులు జోడించి వినయం ఉట్టిపడే ముఖభంగిమతో "మాస్టారుగారూ! నమస్కారమండీ!" అన్నాడు.

అసందర్భమైన ఈ గౌరవ ప్రదర్శనానికి కారణమేమిటో స్ఫురించక "ఇప్పుడెందుకు నాయనా, నమస్కారం?" అంటూ తెల్లబోయాను.

"అదేమిటి సార్! ఆలాంటి శిష్యుడికి గురువైనందుకు మీకెన్ని నమస్కారాలైనా పెట్టొచ్చు. ఈ టౌను హోల్ మొత్తంపై అలాంటివాణ్ణి ఇంకొకణ్ణి చూపించగలమా? ఆహా, ఏం బుర్ర! ఏంబుర్ర! మానవరూపంలో ఉన్న కంప్యూటరే కదండీ! ఆఫీసులోనైనా ఆఫీసర్లందరూ అతణ్ణి అనుసరించి నడుచుకోవలసిందే కదా! ఇక క్యాంపులకు వెళ్ళాడంటే జైత్రయాత్రే! పోగా, ఫైనాన్స్ కార్పొరేషనంటూ ఒకటుందంటే అది డబ్బు కాసే చెట్టు. కింద నిల్చుని కొమ్మల్ని అలా అలా దులుపుకోవడమే! రోజు కొకఖాతా! ఇవన్నీ ఒక ఎత్తయితే, రియల్ ఎస్టేట్ బిజినెస్సుంది చూశారూ! అది మాత్రమే ఒక ఎత్తు. అది ఏకంగా ఏనుగు కుంభస్థలాన్ని కొట్టడమేననుకోండి! మాటల చాతుర్యమో, లేక పరిస్థితులే అలా కలిసొస్తున్నాయో, కాక చేతిలో జెర్రిపోతులాంట ధనరేఖే వేలకు కొన్న స్థలం ఇంకొక వారం రోజులు తిరిగే లోపల రెండు లక్షలకు అమ్మేయ

గలుగుతున్నాడంటే, ఆయన బుర్రను ఏమనుకోవాలి? పాతిక లక్షలకు ఇన్స్యూర్ చేయించొచ్చునే దాన్ని!"

ఒకటి రెండు నిముషాల వరకు ఇంద్రియ జ్ఞానాలన్నీ స్తంభించిపోయినట్టు నేను స్తబ్ధుడినైపోయాను. ఎదుటి వ్యక్తి ఇలా బిగుసుకుపోవడం రిసెప్షన్ గుమాస్తాకు కూడా విడ్డూరంగానే తోచి ఉండవచ్చు. అతడున్నూ నా వైపు అయోమయంగా చూస్తున్నాడు.

"ఏం, బాబూ! అతణ్ణి గురించిన వివరాలన్నీ బాగా తెలిసినట్టున్నాయే నీకు?" అన్నాను.

"భలేవారే! మీరీరోజు రాత్రి బసచేస్తున్న రూము ఎవరి దనుకున్నారు? బేరసారాలు, లావాదేవీలు, వగైరా వగైరాలు జరిగేదక్కడే! ఇంట్లో జరగడానికి వీల్లేనివి కొన్ని ఉంటాయి కదండీ! అందుకోసమని, రూం నెంబరు 108. సంవత్సరంలో 365 రోజులూ ఆయన పేరు మీదనే ఉంటుంది."

ఆరోజు రాత్రి నేను పడుకున్నానే గానీ ఎందుకో మెత్తని పరుపు కూడా సుఖప్రదం కాకపోయింది. కలత నిద్రలో కంపరం పుట్టించే కలలొచ్చాయి. తెల్లవారుజామున అయిదింటికల్లా లేచి తాళంచెవి రిసెప్షన్ కౌంటరులో అప్పచెప్పి రోడ్డుపైకి వచ్చేశాను. నా కాళ్ళు అప్రయత్నంగా రెండుమూడు కిలోమీటర్ల దూరం నడిపించాయి. చివరికెలాగో నేనీ పట్నానికి రావడానికి కారణభూతమైన నా ఇంటి జాగా దగ్గర నిలబడి ఉన్నాను. చివరిసారిగా అక్కడికొచ్చి మూడు నాలుగేళ్ళయిందేమో, ఇప్పుడు దాని చూట్టూ ఇళ్ళు లేచేశాయి. ఒకనాటి నిర్జన ప్రదేశం పక్కా కాలనీగా రూపొందే దిశలో వీలైనంత త్వరితగతిలో పురోగమిస్తోంది.

దాదాపుగా నేను కొన్న రోజుల్లోనే ప్లాటుకొని ఈలోగా ఇల్లు కట్టేసి కాపురం చేరిపోయిన ఓ పెద్దమనిషి ఇంటి ముందరికొచ్చి, "ఏమండీ! బాగున్నారా? ఏమిటి చూస్తున్నారు? ఇల్లు కట్టాలనుకుంటున్నారా?" అని పరామర్శించాడు.

"అదే తేలడం లేదండీ! ప్లాటమ్మేయడమా, ఇల్లు కట్టుకోవడమా అని ఆలోచిస్తున్నాను."

"ఏపని చేయాలన్నా కొంచెం ముందూ, వెనుక ఆలోచించాలి మీరు. ఇక్కడ ఇండస్ట్రియల్ ఏరియాకు పునాదిరాయి పడిందన్నది ముఖ్యం. రేట్ల స్వరూపం అమాంతంగా మారిపోయింది. మీ దగ్గర డబ్బు లేదే అనుకోండి పరవాలేదు. సగం ప్లాటమ్మినా ఇప్పటి ఖరీదు ఒకటిన్నర లక్ష. ఇంకొక యాభైవేలు పెట్టుకుంటే మిగిలిన స్థలంలో ముచ్చటైన మేడ కట్టుకోవచ్చు. రెండంతస్తులు కట్టి అద్దె కిచ్చేశారంటే, మీ బాతు పెట్టబోయేవన్నీ బంగారు గుడ్లే!"

నోటితో మాట్లాడుతూ, నొసటితో వెక్కిరించేవాళ్ళు కొందరుంటారు. అలాంటి భావం కనిపిస్తుందేమోనని పొరుగింటాయన ముఖంలోకి పరిశీలనగా చూశాను. అదేంలేదు పాపం, ఆయన చాలా సిన్సియర్‌గానే చెబుతున్నట్టున్నాడు.

అప్పటికి నేను పట్నంలో దిగి ఇంకా ఒకరోజు పూర్తికాలేదు. కొన్ని వారాల తరబడి ఆలోచించడానికి కావలసినన్ని అనుభవాలు ఆస్వల్పవ్యవధిలోనే నా కెదురయ్యాయి. చాలు, ఇంతకు మించిన అనుభవాలను జీర్ణించుకునే మానసిక స్థాయి నాకిప్పుడు లేదు.

*   *   *

పల్లెకెప్పుడు వెళ్ళినా ధర్మయ్య ఇంట్లోనే నాబస. "శానా కాలాని కొస్తిరి గదన్నా! రండీ రండీ, మజ్జిగ పుచ్చుకోండి" అంది చంద్రమ్మక్క. 'మజ్జిగ పుచ్చుకుంటారా, కాఫీ పుచ్చుకుంటారా?' అని అడగటం ఆ ఇంటి సంప్రదాయం కాదు. వెళ్ళిన వేళకేది ఉంటే అది తెచ్చి ఇవ్వడమే. ధర్మయ్య ఇంట్లో లేడు. జనప వీధిలో బోరింగ్‌వెల్ కోసం డ్రిల్లింగ్ జరుగుతుంటే అక్కడున్నాడని చెప్పింది చంద్రమ్మక్క.

వయసులో నా కంటే పెద్దది గనుక ఆమెను నేను 'చంద్రమ్మక్క' అనడం సబబే. కానీ నన్ను అన్నగా సంబోధించడం ఆమెకు నాపట్ల గల గౌరవానికి గుర్తు.

డ్రిల్లింగ్ జరిగేచోట గారడీ ప్రదర్శనం తిలకించడం కోసం మూగినట్టుగా చుట్టూరా గోడ పెట్టినట్టు జనం మూగిపోయారు. కొందరు మట్టి మిద్దెలపైకెక్కారు. కొందరు చెట్లకొమ్మల్లో తిష్ఠవేశారు. డ్రిల్లింగ్ మిషన్ చెవి గూబలదిదేటట్టుగా రొద చేస్తోంది. ఎండు దుమ్ము, మెత్తటి దుమ్ము, తేమ దుమ్ము, బురదనీరు - ఈ దృశ్యాలన్నీ దాటిన తర్వాత ఇప్పటికింకా కొంచెం మురికి మురికిగానే జలధారలు చిమ్మనగ్రోవితో చిమ్మినట్టు పైకెగిరి కిందకు వాలుతున్నాయి. అక్కడక్కడా బురద దాగు లంటుకున్న దుస్తులతో దాదాపుగా తడిసిపోయినట్టున్న శరీరంతో అక్కడొకచోట రొచ్చులో నిలబడి ధర్మయ్య ఆ మురికి నీటిని దోసిలినిండా పట్టుకుంటున్నాడు. సూర్యోదయ వేళ ప్రొద్దుతిరుగుడు పువ్వులా అతడి ముఖం వెలిగిపోతోంది. ఒంటిపై చొక్కాలేని, లేదా చిరిగిపోయిన చొక్కాలు, నిక్కర్లు తొడుక్కున్న కుర్రాళ్ళు కొందరు ఆయన చుట్టూ చిందులేస్తూ ఆ రొంపీ రొచ్చులోనే ఆనందతాండవం చేస్తున్నారు.

జనాన్ని తోసుకుంటూ ముందుకు వెళ్ళిన నేను, "ఇదిగో, ధర్మయ్యా! ఏమిటాపని? మురికి నీటిలో తడుస్తారా ఎవరైనా?" అని కేకలు వేశాను.

నావైపు చూశాడేగానీ హెచ్చరికను వినిపించుకున్నట్టు లేదు. "పడింది, నీరు పడింది!" అంటూ అరిచాడతను.

డ్రిల్లింగ్ సాధనం నూట ఇరవై అడుగులదాగా దిగి, ఇక నీటికి ఢోకా లేదని తేలిన తర్వాత వీధి పొడుగునా పారుతున్న బురద నీటిలో కాళ్ళీడ్చుకుంటూ అతడు ఇంటికొచ్చాడు.

అప్పటికి కావాలసినన్ని కారాలు, మిరియాలు నూరి పెట్టుకుని భర్తకోసం వేచి చూస్తోంది చంద్రమ్మక్క.

"ఏమన్నా, చూస్తిరా, ఇదీ వరస! ఈయన కేండ్లొచ్చినాయే గానీ, పసితనం మాత్రం పోలా. వానొస్తే ఆనందం. మామిడి చెట్టు చిగురేస్తే పరమానందం. వరి పైరు ఎన్నుబోతే బ్రమ్మానందం. పొద్దుపొడిస్తే, పొద్దుబోతే ఏదో ఒక పంగమాలిన పని చెయ్యకపోతే తినిందరగదు. రాత్రి మానానికి రాత్రి మంచం పైన కట్టెవాల్చి ఉంటే ఒట్టు. ఏం చేసిందీ చెప్పినాడా?"

"ఏదీ, ఆ ప్రసక్తే రాలేదే!" అన్నాను విస్తుపోతూ.

"చెప్తాడులే! చెప్పే బాపతుకాదు. ఊరి ముందర మట్టి బాట కడ్డంగా కన్నికలవాగు పోతాదిగదా! అది ఆరు నెల్లప్పుడెప్పుడో బాటను కోసేసింది. ఇసుక మేటేసేసింది. బండి రావాలన్నా, పోవాలన్నా ఇబ్బందిగా ఉంది. పది మంది చేరి తొయ్యాల్సిందే! అందును గురించి అనుకునే నాథుడే లేకపోయ. నిన్నటి సాయంత్రానికి

బోరింగుబాయి ఎయ్యడానికని లారీ వొస్తాదని తెలిసిందో, లేదో ఈయనకు శివమొచ్చేసిందనుకోండి! అందుకు తోడుగా పున్నమి నాలుగు నాళ్ళల్లో ఉందేమో, పుచ్చపువ్వుమాదిరిగా ఎన్నెలొకటుండిపోయ. ఇంకడగాల్నా? ఇరవై ముప్పై మందిని తోలుకోని, పారలు, గడ్డపారలు ఎత్తించుకోని ఈయన పెద్ద మేస్త్రీ మాదిరి పనిలో దిగినాడు. ఇసుక తియ్యడం, గుండ్లు తొయ్యడం, బండలు పరచడం ఇదంతా అయ్యేటప్పటికి రాత్రి ఏ జామయిందో, ఏమో! ఇక్కడ ఈ బ్రిడ్జి తయారైందో, లేదో-అంతలో ఆ లారీ కూడా వచ్చి చేరి పోయింది. ఇక చూసుకోతమాషా! దాంతో గూడా ఈయన అదే పోతా! ఇప్పటికైనా అక్కడ నీరు పడింది గాబట్టి ఇంటి సంగతి జ్ఞాపకమొచ్చింది గానీ, లేకపోతే అంతే సంగతులు!"

ధర్మయ్య ఆ మాటలేవీ చెవిలో వేసుకున్నట్టులేదు. 'నీ మాట నీదే నా బాట నాదే' నన్నట్టు తన పాటుకు తాను వెళ్ళి పెరట్లో స్నానంచేసి వచ్చాడు. చంద్రమ్మక్క భోజనం వడ్డించింది అన్నాన్ని పరబ్రహ్మ స్వరూపంగా భావించేవాడు ఎంత ఆప్యాయంగానైతే భోజనం చేయగలడో నా కప్పుడు ధర్మయ్యను చూస్తుంటే తెలిసొచ్చింది.

"నిన్న సందేళ్ళప్పుడో తిన్నతిండి! ప్రొద్దున్న చద్దన్నం తినే తీరిక గూడా లేకపోను. చూస్తిరా అన్నా! ఆకలెట్లా దంచేస్తా ఉందో!" అంది చంద్రమ్మక్క.

"అదేంది? కాఫీ వెట్టి పంపిస్తివి గదా!" తప్పు సవరించాడు ధర్మయ్య.

"పరావాలేదే! ఆ విషయమైన గ్నాపకముంది." ముక్తాయించింది చంద్రమ్మక్క.

భోజనానంతరం నాకు నవారు మంచం వాల్చాడు ధర్మయ్య. తాను నులకమంచంలో పడుకున్నాడు. పడుకున్న కాసేపటికే నిద్ర ఉప్పెనలా వచ్చి అతణ్ణి ముంచేసింది. పిల్లలు బడికి వెళ్ళారేమో ఆ ఇంట్లో అలికిడి లేదు. భోజన కార్యం నిర్వర్తించిన చంద్రమ్మక్క మిగిలిన పనులేవో కోడలి కప్పగించి, "కడగొట్టు బిడ్డకు పెండ్లి తలపెట్టలేదా, అన్నా?" అంటూ నడవాలోకి వచ్చింది.

"చెయ్యాలమ్మా! డబ్బుల్లేవు. పట్నంలో ఇంటి జాగా అమ్మేద్దామంటే అందుకిది సమయం కాదని తేలిపోయింది. పొలం బేరానికి పెట్టాలని చూస్తున్నా. నిద్ర లేచాక ధర్మయ్యతో మాట్లాడాలి" అన్నాను.

"సరేలే! మీకూ వేపకాయంత వెర్రి ఉన్నట్టే ఉంది. మీరిస్తే మాత్రం కొనేవారుండొద్దూ? నేలను నమ్ముకున్నోళ్ళ బతుకు లెట్లా ఉండేది మీకు తెలియదు. మా సంగతే చూడండి – తెల్లారినప్పటి నుంచీ సత్తెం పొలంలో బాయి దగ్గర్నే ఉన్నాడు. కరెంటు ఉండడమే అపురూపం. ఒకవేళ వచ్చిందిబో, లో-వోల్టేజీ వల్ల మోటరు నీళ్లెత్తేదే అనుమానం. ఎట్లాగైనా చెరుకు తోటకు తడెయ్యాలని మా వాడి ఆరాటం. పడే కష్టానికీ, గిట్టుబాటుకూ పొంతన లేకపోయినాక ఎందుకొచ్చిన సేద్యాలు చెప్పండి!"

"ఏమోనమ్మా! పొలం కౌలుకుచేసే రైతుల్నే అడిగి చూడాలి. జలాధారం లేకపోయిందా, వాళ్ళు పదెకరాలకుగాను పది బస్తాల వేరుశనక్కాయలిస్తే బ్రహ్మాండం. ఎరువు వెయ్యరు. సరిగ్గా దుక్కి చెయ్యరు. అదే తమ స్వంత పొలమైతే అక్కరగా చేసుకుంటారు గదా! ఎకరాకు ఏడెనిమిది వేలొచ్చినా చాలు, నాకు తెగ నమ్మేయాలనే

ఉంది. అమ్మాయి కా శుభకార్యం గనుక చేసేస్తే నా అంతటి ధన్యుడింకొక దుండడు" అంటూ నా సొద నేను వెళ్ళబోసుకున్నాను.

స్తంభానికి చేరగిలబడి కూర్చున్న చంద్రమ్మకు స్వగతంలా తన ఆత్మఘోషను బయట పెట్టుకోసాగింది.

"ఏమోలెండి! మీరు పుణ్ణాత్ములు గనక కంభాలమిట్టలో ఉండిపోతిరి. పట్నంలో బాగా ఉంది గనుక ఇల్లు గట్టుకుని అక్కడ చేరిపోయినా చేరి పోగలరు. మా బతుకట్లాగాదే! మేము పల్లెలో చిక్కుబడిపోతిమి. మా చినబాబు సత్తెం కూడా ఏదో వాడి చదువుకు దగిన ఉద్యోగం దొరికుంటే రెక్కలు గట్టుకుని ఎగిరిపోయేవాడే! పాపం, వాడా అదురుష్టం అడిగిరాకపోయ. ఇక్కడ బాగా వానలు కురిసి ఏడాదికి రెండు ఫలితాలు పండెదెప్పుడు? నాలుగైదేండ్ల కొకసారే! ఒక ఏదు మొదటి పంటకే నీళ్ళందకపోతే, ఆ పై యేడొచ్చేటప్పటికి తాగే నీటికి కూడా ఎద్దడైపోతే- మా బతుకు లీ మాదిరిగానే వెళ్ళమారిపోతున్నాయి. నేను కొత్త కోడల్నిగా వచ్చినప్పుడు ఈ ఊళ్ళో నూట యాభై కుటుంబాలుండేవి. ఇప్పుడొక నూరైనా ఉన్నాయో, లేవో! మరి సన్నరైతులు పనిపాటుల వాళ్ళు పొట్ట చేతబట్టుకుని పట్నాలకో, ఫ్యాక్టరీలకో వెళ్ళిపోయిరి."

"అయినా పొలమమ్మాలంటే ధర్మయ్య ఏమంటాడోనని నా కనుమానంగానే ఉంది" అంటూ సందేహం వెలిబుచ్చాడు.

"అయ్యో రాత! ఆయన మాట పాటిస్తే ఇక మీపని అయనట్టే! మీకు తెలీదేమో- ఆయనకీ చుట్టుప్రక్కల పిచ్చి ధర్మన్న అని పేరుబడిపోయింది. అయినా వాళ్ళదేం తప్పులెండి! మన పోకడ గూడా అట్లనే ఉంది."

అప్పటికప్పుడు నేను చంద్రమ్మక్క మాటల్ని మరేమంత సీరియస్‌గా తీసుకోలేదు. కానీ ఆనాటి సాయంకాలం ధర్మయ్య ప్రవర్తనను గమనిస్తుంటే ఆమె మాటల్ని పునశ్చరణ చేసుకోవలసి వచ్చింది. పొద్దు వాటారి ఎండ తీవ్రత బాగా తగ్గిన తర్వాత ధర్మయ్య నన్ను పొలంగట్ల వెంబడి, మామిడితోపుల్లో లోదారుల వెంబడి నడిపించి ఊరి కీశాన్యంగా ప్రవహిస్తున్న ఏటి దగ్గరకు తీసుకెళ్ళాడు. అక్కడొక ఇసుక తిన్నెపై కూచోమని అతడు కూడా నా ఎదుట కూర్చుని తటాలున నా చేతులు రెండింటినీ తన చేతుల్లోకి తీసుకున్నాడు. "అయ్యా, రాజశేఖరం! నేనే నీ దగ్గరకు రావల్సింది. ఇటీవల ఎలక్షన్లు జరిగినప్పటి నుంచీ అనుకుంటూనే ఉన్నా, నా పనుల్లో నాకు తెమిలింది కాదు. నువ్వే ఇక్కడికి రావడం ఆడబోయిన తీర్థం ఎదురైనట్టుంది. నీ వల్ల ఒక సాయం జరగాలి. అది నువ్వు తప్పకుండా చేయగలిగిన సాయం" అన్నాడు గుక్కతిప్పు కోకుండా.

ఎలక్షన్లు... ఆడబోయిన తీర్థం.... తప్పకుండా చేయగలిగిన సాయం...... అన్వయం లేకుండా అతడు విడివిడిగా ఏవో వాక్యాలు పలికినట్టే తోచింది నాకు.. దిగాలు పడిపోయి అతని ముఖంలోకి పరిశీలనగా చూశాను కూడా.

"ఎమ్మెల్యే నీరుకొండ రాఘవుల్ని నీకు బాగా తెలుసు గదూ!"

"మంచి మాటే! కంభాలమిట్టవాడే కదా! హైస్కూల్లో నా స్టూడెంటు. అతడితో ఏమైనా పనిబడిందా, ధర్మయ్యా?"

"నువ్వంటే అతనికి భయం, భక్తీ, వినయం, విధేయతా అన్నీ ఉన్నాయని విన్నాను."

ధర్మయ్యకీ అభిప్రాయం కలగడానికి హేతువైన సంఘటన నాకప్పుడు జ్ఞప్తికి వచ్చింది. నీరుకొండ రాఘవులు ఎన్నికల్లో నెగ్గినప్పుడు స్వస్థలంలో అతడి కొక అభినందన సభ ఏర్పాటైంది. దానికొక ప్రేక్షకుడిగా వెళ్ళిన అపరాధం నాది. రాఘవులు వేదిక పైకి ఎక్కబోతూ, సభాసదుల్లో నే నుండటం గుర్తించి 'సభలో మా గురువుగారున్నారు ఆయనకు పాదాభివందనం చేయాలి' అంటూ నా వైపుకు రాబోయాడు. "నాయనా, రాఘవులూ! వట్టి నమస్కారబాణం చాలు. నా పాదాలు నాకే ఉండనీ" అంటూ నేను గింజుకున్నాను. బహుశా ఈ సన్నివేశాన్ని ఎవరో ధర్మయ్యకు రసవత్తరంగా వర్ణించి చెప్పినట్టున్నారు.

"మనల్ని గురించి మనకే పూర్తిగా తెలియదు. ఇక ఎదుటి వాణ్ణి గురించి ఏం చెప్పగలం, ధర్మయ్యా? రాఘవులు మంచివాడే, మాటల్లో, చేతల్లో భక్తి భావం చాలా ఉన్నట్లే కనిపిస్తుంది. కానీ మనసులో ఉందో లేదో?" అన్నాను నేను – ఎందుకైనా మంచిదని కొంచెం ముందు జాగ్రత్త తీసుకుంటూ.

"ఉంటుందిలే! ఎందుకుండదు" అంటూ లేచి నిల్చున్నాడు ధర్మయ్య. భుజం క్రింద చెయ్యి వేసి నన్ను కూడా లేపి నిల్చోబెట్టాడు. "రా, చెబుతా" అంటూ పూనకం వచ్చినవాడిలా ఏటి నానుకుని ఉన్న గుట్టవైపు పరతెంచాడు. నా చెయ్యి అతడి చేతిలోనే ఉండిపోయింది. వదుల్చుకోవడం నా చేత కావడం లేదు. నేలపైన నడిచినంత సునాయాసంగానే అతడు గుట్టపైకి ఎక్కగలుగుతున్నాడు. నాకంటే పది పదిహేనేళ్ళ పెద్దవాడు అలా నీళ్ళు తాగినంత సులభంగా గుట్ట ఎక్కడం, ఎగశ్వాస దిగశ్వాసల ఉరవడితో అసురుసురైపోతూనే నతణ్ణి వెంబడించడం చూస్తుంటే నా పరిస్థితి నాకే దయనీయంగా ఉంది. "ఫరావాలేదులే, వచ్చేశాము. ఇంకొంచెం దూరమే!"నని బుజ్జగిస్తూ పావుగంట వ్యవధిలో నన్నతడు తీసుకెళ్ళి గుట్ట పైభాగాన నిల్చోబెట్టాడు.

అక్కడినుంచి చూస్తే చుట్టూరా కొండలు. ఆ కొండల కైవారానికి అంచులుగా చిట్టడవులు. లోపలికి వెళ్ళినకొద్దీ బలిసి ఏపుగా పెరిగిన చెట్లు. రొమ్ముగూడులో ఎముకల లాగా కొండల మధ్యగల అవకాశంలో కూడా అటూ ఇటూ వ్యాపించిన చిన్న కొండలు, గుట్టలు, మొత్తంపైన పడి లేచే పచ్చటి కెరటాల సముద్రంలా ఉందా దృశ్యం.

"నాయనా, రాజశేఖరం! ఈ అడువులన్నీ నేను చిన్నప్పటి నుంచి తిరిగినవే! ఇల్లు కట్టుకోడానికి పనికొచ్చే వెదుళ్ళ కోసం, పెళ్ళిళ్ళలో విస్తర్లుగా పనికొచ్చే తామరాకుల కోసం, కరువొస్తే ఆవులకు మేతగా పనికొచ్చే బోదకోసం, మనుషులకు తిండిగా పనికొచ్చే దేవదారాకు కోసం – ఇట్లా ఎన్నెన్నో పనుల పైన ఈ అడవుల్లో తిరగాల్సి వచ్చింది. రాత్రుల్లో దీపాలు పోయినా ఇంట్లో ఏయే వస్తువు ఎక్కడ ఉందో మనకు తెలిసినట్లుగా ఈ అడవి గురించిన గుట్టు మట్లన్నీ నాకు తెలుసు. అదిగో, పెద్ద పెద్ద మట్టి దిబ్బల్లా ఉన్నాయే – అదినున్నప్పెంట. ఇదిగో, ఈ గుట్టల మధ్య దిగుడు బావిలా ఉందే – ఇది సిగరాకులకోన. అదిగో, పొడుగ్గా చెట్లున్నాయే – అది బూరగమంద. ఆ కొండపైన ఉద్దగా మూడు గుండ్లున్నాయే – అది ఎలుగొడ్డు గుహ. అయితే వాటితో మన కిప్పుడేం పనిలేదు. మరి దేంతో పని అంటావేమో! నాకు తెలుసునయ్యా,రాజశేఖరం! నువ్విప్పటికే నాకు మతి స్తిమితం లేదేమోనని అనుకుంటున్నావు.

"ఫరవాలేదు. పసివాడి నోటిలో నుంచి కూడా పరమ సత్యం ఒకటి బయటపడొచ్చు. పిచ్చివాడి చేష్ట కూడా లోకానికి ప్రయోజనకరంగా వచ్చు. కానీ

మనుషులంత దూరం ఆలోచించరు. ఎవరి దాకానో ఎందుకు, నేనిప్పుడు చెప్పబోతున్నది వింటే నీకైనా నవ్వేరావచ్చు. ఆలస్యం చెయ్యకుండా వెంటనే నన్ను పిచ్చి ఆస్పత్రికి రవాణా చెయ్యడం మంచిదని కూడా అనిపించొచ్చు. అయినా సరే, నేను చెప్పదలచుకున్నది చెప్పకుండా ఉండను. అంతా విన్న తర్వాత నువ్వు– 'నువ్వెంత, నీ చదువెంత? నువ్వేమైనా ఇంజనీరువా, ఎవడిక్కావాలయ్యా నీ బోడి సలహాలు' అని తీసిపారెయొచ్చు. ఎవరేమన్నా చెప్పడం నా బాధ్యత. ఈ మట్టిలో పుట్టినందుకు, ఈ మట్టిలో పెరిగినందుకు ఈ మట్టిలో కలిసిపోయే లోపల నేను నా మనసులోని మాటను లోకానికి బాహాటం చేయాలను కున్నాను. అదిగో, తూర్పున ఆ చివర కనిపిస్తోంది చూశావా, దాన్ని గుండాల బయలు అడవి అంటారు. నడిచి వెళ్తే ఇక్కడినుంచి మూడు గంటల ప్రయాణం. దానికి ఉత్తర, దక్షిణాలుగా రెండు కొండలున్నాయే – రామగిరి, సోమగిరి అంటారులే – వాటిని కలిపేస్తూ రెండు ఫర్లాంగుల దూరం అడ్డకట్ట వేస్తే అయిదారు మైళ్ళ మేరకు సముద్రంలా నీళ్ళు నిలుస్తాయి. గుండాల బయలు చెరువు నిండి మరవపోతే, ఆ నీళ్ళు మొగిలి వాగులోకి వస్తాయి. అదిగో, మెలికలు తిరుగుతూ, సన్నగా సున్నపు చారికలా కనిపిస్తోందే – అదే మొగిలివాగు. ఆ వాగు మూడు మైళ్ళ దూరం ముందు కురికిన తర్వాత చెన్నరాయప్ప గండి గుండా బయటపడుతుంది. గోడ పెట్టినట్టుగా ఆ గుట్టల మధ్య ఒకచోట నూరు బారల మేరకు ఒక అగాథం ఉంది. అదే చెన్నరాయప్ప గండి, ఆ గండి గనక పూడ్చేస్తే పది పన్నెండు నిలువుల లోతున నీళ్ళు నిలిచిపోతాయి. ఆ చెన్నరాయప్ప చెరువు కూడా నిండిందంటే, దాని కింద – ఇదిగో మన ఊళ్ల వైపున్న ఏడు చెరువులూ, పన్నెండు కుంటలూ నిండిపోతాయి. పై నీటిని తూముల గుండా వదిలిపెట్టి, గుండాల బయలు చెరువులో గానీ చెన్నరాయప్ప చెరువుల్లోను, బావుల్లోనూ నీళ్ళింకిపోయి. అర్థాంతరంగా పంటలెండిపోవు. మన పాయకట్టులో పదిహేను వేల ఎకరాలు సుభిక్షంగా ఉండాలంటే ఇది చక్కని రాజమార్గమని నేను చెపుతున్నాను. నేను చెప్పడంవల్లనే ఈ యోచనకు గుర్తింపు రాకూడదని ఎవరైనా ఎందు కనుకోవాలి? నీ శిష్యుల్లో ఎందరో ఇంజనీర్లుంటారు. వాళ్ళను పిలిపించి ప్లాను గీయిద్దాం. ఎం.ఎల్.ఎ. గారిని కలుద్దాం. నచ్చజెబుదాం. నువ్వూ, నేనే కాదులే – మన వెనుక ముప్పై అయిదు గ్రామాల జనముంటారు."

సంధ్యారాగం ప్రకృతిపైకి స్వర్ణ పరాగాలు వెదజల్లుతున్న ఆ చల్లటి వేళ ఒక డెబ్బై యేళ్ల వృద్ధుడి వాక్ప్రవాహంవల్ల నరనరాల్లో విద్యుత్తు లాంటి ఉత్తేజమేదో ప్రవహించినట్లై, నేను మంత్ర ముగ్ధునిలా నిశ్చలంగా కూర్చుండిపోయాను.

కలకలలాడే పల్లెలో జీవనోత్సాహాలు, పంట కాలువల ఒయ్యారాలు, ముంగారు పంటల సింగారాలు, ఫల వృక్షాల సోయగాలు, పువ్వుల పరిమళాలు, మందపవనాల ఆహ్లాదాలు – వెరశి ఒక మనోహర దృశ్యం నా కళ్లల్లో నడయాడసాగింది.

ఇంటికి వెళ్ళాక చంద్రమ్మక్క నన్నడిగింది – "ఏమన్నా! ఏమన్నా రాయన? పొలం అమ్మొద్దన్నారు గదూ?"

"అబ్బే, ఆలాంటిదేం చెప్పలేదమ్మా!" అన్నాను.

ఆరోజు రాత్రి పడుకోవడానికి ముందుగా నేనొక నిర్ణయానికి వచ్చాను. ఎం.ఎల్.ఎ. రాఘవులతో గట్టిగా మాట్లాడాలి. గుండాల బయలు ప్రాజెక్టుకు రూపకల్పన జరిగితే ఈ ప్రాంతాల్లో రైతుకు పరువు పెరుగుతుంది. పొలానికి విలువ

పెరుగుతుంది. నా భూస్థితిని నేను తప్పనిసరిగా అమ్ముకోవలసి వచ్చినా ఎట్లాగైనా నా కోసమని రెండు మూడెకరాలైనా అట్టిపెట్టుకోవాలి. అందులో చిన్న ఇల్లు, చుట్టూ చెట్లు, పైరు పచ్చలు, చరమ జీవితంలో దేవుడిచ్చిన గాలీ, వెల్తురూ, నీరూ స్వచ్ఛంగా దొరికే సదుపాయాల నుంచి వంచితుణ్ణి కాకూడదు. మురికి కాలవలతో, చెత్త డబ్బాలతో, పెంటకుప్పలతో నేను విసిగిపోయాను.

*　　*　　*

కథాంతంలో కొంత వివరణ : పరస్పర సంబంధం లేని రెండు వేర్వేరు ఉదంతాలు పేర్కొని, ఇది 'కథ' అంటే లాక్షణికులమాట సరేసరి, పాఠకులు గూడా ఒప్పుకోరని నాకు తెలుసు. కథ ఒక 'పాయింటు' పైనే కేంద్రీకృతం కావాలన్నది స్థూలమైన కథా లక్షణం. అలా కాకపోవడం మన్నించరాని శిల్పదోషం. ఫరవాలేదు.

ఒకానొక కథలోని శిల్పదోషంవల్ల సాహిత్యానికి కలిగే సేగి ఏదీ వుండదు. జీవన శిల్పం సంగతి అలా కాదు. ఎవరి జీవన శిల్పమైతే వికృతంగా మారుతుందో వారివల్ల సమాజానికి నష్టం కలుగుతుంది. ఎంత వికృతంగా మారితే అంత అపారమైన నష్టం. అందుకొక హిట్లర్ సాక్షి. అందుకొక చెర్లెస్ శోభారాజ్ సాక్షి. అందుకొక హర్షద్ మెహతా సాక్షి. అలా కాకుండా ప్రకృతి ధర్మాలకు అనుగుణ్యంగా జీవనశిల్పాన్ని మలచుకున్న వాళ్ళున్నూ వుండనే వుంటారు. సంఘంలో వ్యవస్థను నిలిపేదీ, సమాజానికి మార్గదర్శనం చేసేది వీళ్లే. ఇందుకొక అబ్రహాంలింకన్ సాక్షి. ఇందుకొక గాంధీమహాత్ముడు సాక్షి. ఇందుకొక మదర్ థెరెస్సా సాక్షి. వీరిలో ఒక తరహా వారి బలం పెరిగితే లోకానికి శోభ. ఇంకొక తరహావారి బలం పెరిగితే లోకానికి క్షోభ.

ఈ కథలోను ఇద్దరు విభిన్న తరహా వ్యక్తులున్నారనడం ప్రస్తుతాంశం. అయితే పూర్వార్థంలోని వ్యక్తి అత్యంత సహజ పాత్రగాను, ఉత్తరార్థంలోని వ్యక్తి వట్టి కల్పితపాత్రగాను తోచే అవకాశం లేకపోలేదు. ప్రపంచంలో ప్రకృతి ధర్మం సన్నగిల్లిపోతున్నదనడానికి, వికృతి వైపరీత్యం పెచ్చుమీరి పోతున్నదనడానికి ఇది ప్రత్యక్ష నిదర్శనం. పోగా, సినిమాల్లోనే గాక సమాజంలో గూడా రౌడీలు, వంచకులు, హంతకులే హీరోలుగాను, వీరులుగాను; ధర్మ నిరతులు, త్యాగధనులు, సేవాతత్పరులు చాదస్తులుగాను, పిచ్చివాళ్లుగానూ చలామణీ అవుతుండడం మనకు విదితమే.

సాహిత్యం సమాజానికి ప్రతిబింబం గనుక ఆ ధోరణులు కొంతవరకు ఈ కథలోనూ ప్రతిఫలించలేక తప్పలేదు. పోగా, లాక్షణికులు శిల్ప దోషం ఆరోపిస్తారన్న కారణం వల్ల కాదు గానీ, అభిమాన పాఠకుల నుంచి ఇక నిజం దాచుకోగూడదన్న కారణం వల్ల మాత్రమే ఆ సత్యాన్ని బయట పెడుతూ ఈ కథను ముగిస్తున్నాను. ఈ సత్యం గూడా ముఖ్యపాత్రలు రెండింటికీ సంబంధించింది గావడం గమనార్హం. జననీ జనకుల్ని, జన్మస్థలాన్ని బొత్తిగా విస్మరించి, అవినీతికి, స్వార్థానికి దాసుడైనవాడు గురువును టోపీలో వెయ్యడానికి మాత్రం వెనుదీస్తాడా? ధర్మయ్య ఇంట్లో పొరబాటున్నయినా ఆ కులదీపకుడి ప్రసక్తి రాకపోవడానికి కారణం అదే! అసలీ కుమారుడు ఆ తండ్రి కొడుకేనంటే నమ్మడం కష్టమే! లోకంలో కొన్ని సత్యాలు నమ్మడానికి వీల్లేకుండానే వుంటాయి మరి.

♦ 'ఆంధ్రప్రభ' వారపత్రిక 1992 ♦